

**ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΟΜΑΔΩΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ:
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

**ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
Μ.Υ. ΚΛΙΝΙΚΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ**

1. Η λειτουργία του Θεσμού Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας η οποία καθορίζεται κυρίως από τη ΠαΔ 4-46/97 εντάσσεται στο πλαίσιο άσκησης μιας προληπτικής κοινωνικής πολιτικής, κυρίως πρώτου και δευτέρου βαθμού, στο Στρατό Ξηράς που αποβλέπει στον εντοπισμό, τη διερεύνηση και άμβλυνση των γενικών (συνθήκες διαβίωσης) και ειδικών (εξατομικευμένες δυσλειτουργικές καταστάσεις) προβλημάτων που απασχολούν τους στρατευμένους κατά τη διάρκεια της θητείας τους.

2. Σκοποί του θεσμού σύμφωνα με την ΠαΔ 4-46/97 είναι οι εξής:

α. Ο εντοπισμός των ψυχολογικών προβλημάτων των στρατευμένων.

β. Η διερεύνηση και η μελέτη των αιτιών των προβλημάτων που απασχολούν τους στρατευμένους και επηρεάζουν αρνητικά τη ψυχική υγεία και προσαρμογή τους.

γ. Η παροχή συμβουλευτικής στήριξης προς τους στρατευμένους για την άμβλυνση των κοινωνικοοικονομικών και οικογενειακών προβλημάτων τους.

δ. Η ευαισθητοποίηση των Διοικήσεων και των μονίμων στελεχών και η άσκηση συμβουλευτικού έργου προς τις Διοικήσεις και τα μόνιμα στελέχη για την αντιμετώπιση των στρατευμένων με οξυμένα ψυχολογικά και κοινωνικοοικονομικά προβλήματα.

3. Ο Θεσμός στελεχώνεται από οπλίτες, ειδικούς επιστήμονες του Υγειονομικού Σώματος με τις ειδικότητες του Ψυχολόγου, Κοινωνιολόγου και Κοινωνικού Λειτουργού οι οποίοι τοποθετούνται, αν είναι δυνατόν, με τη μορφή τριμελών ομάδων στα Κέντρα Εκπαίδευσης Νεοσύλλεκτων, στους Μείζονες Σχηματισμούς και στις Στρατιωτικές Φυλακές. Οι οπλίτες ειδικοί επιστήμονες τοποθετούνται στις παραπάνω θέσεις αφού πρώτα έχουν εκπαιδευθεί επαρκώς στο 414 ΣΝΕΝ σε θέματα ψυχοπαθολογίας, τεχνικών λήψης συνέντευξης και λοιπών ψυχοδιαγνωστικών εργαλείων και ερμηνείας των αποτελεσμάτων τους. Σε κάθε Σχηματισμό και ΚΕΝ-ΕΚΕ που τοποθετείται Ε.Ε.Ο. είναι απαραίτητη η οργάνωση ειδικού χώρου – γραφείου ώστε να διευκολύνεται η άσκηση του έργου της κάθε Ομάδας με στόχο την καλύτερη οργάνωσή του. (Πα-Δ 4-46/97)

4. Όσον αφορά το πλαίσιο λειτουργίας του Θεσμού, αυτό με τη σειρά του διατάσει τη συνεργασία Ομάδας – Διοικήσεων Μονάδων και Σχηματισμών – Εφέδρων Ιατρών και Στρατιωτικών Ψυχιάτρων με κοινό στόχο τον εντοπισμό και τη παροχή βοήθειας προς τα άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα τα οποία δυσχεραίνουν τη προσαρμογή τους στο στράτευμα. Στα πλαίσια της ίδιας Διαταγής επιπλέον διατάσσεται με ιδιαίτερη έμφαση η καλή πίστη των Διοικητών απέναντι στις Ομάδες. Οι οπλίτες που εντοπίζονται από τις Ε.Ε.Ο. να «δυσλειτουργούν»

χαρακτηρίζονται ως «ΑΧΙΦ» και όχι ως «Προβληματικοί» για να μη στιγματίζονται. Ακολουθεί αντίστοιχη γραπτή και προφορική ενημέρωση των Δκσεων και κάθε δίμηνο συντάσσεται σχετική αναφορά η οποία αποστέλλεται προς τη ΔΥΓ η/και προς το 4 ΕΓ κάθε Σχηματισμού και κοινοποιείται στη ΓΕΣ/ΔΥΓ/5. Σημαντικά στοιχεία αυτού του είδους των αναφορών είναι η κατηγοριοποίηση των εντοπισθέντων «ΑΧΙΦ», οι ενέργειες προς στήριξή τους, τα όποια γενικά συμπεράσματα και οι αντίστοιχες προτάσεις.

5. Οι οπλίτες ειδικοί επιστήμονες μετουσιώνουν σε πράξη το Θεσμό, σε διαγνωστικό επίπεδο μέσω της κλινικής συνέντευξης και των εγκεκριμένων ψυχοδιαγνωστικών δοκιμασιών νοημοσύνης και προσωπικότητας. Στο επίπεδο της παρέμβασης οι Ε.Ε.Ο. ακολουθούν κυρίως τις αρχές της συμβουλευτικής - παρέμβασης στη κρίση και χρησιμοποιούν ως κύριο εργαλείο τη συνέντευξη.

6. Υπεύθυνος σε ένα πρώτο επίπεδο για την εύρυθμη λειτουργία της κάθε Ομάδας Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας σε καθένα από τα παραπάνω επίπεδα, με ανάθεση από τη Δκση του Μείζονα Σχηματισμού και όχι θεσμοθετημένα, είναι ένας Μόνιμος Υπάλληλος – Ψυχολόγος, υποχρεωτικά κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην Κλινική Ψυχολογία που σημαίνει εκπαίδευση, σε ένα πρώτο επίπεδο, στη διάγνωση των ψυχικών παθήσεων μέσω της κλινικής συνέντευξης και της χρήσης ψυχομετρικών εργαλείων και σ' ένα δεύτερο επίπεδο στη ψυχοθεραπεία. Έργο του Υπαλλήλου – Ψυχολόγου, όσον αφορά το Θεσμό, είναι:

α. Η εποπτεία του έργου των Ε.Ε.Ο, οι οποίες έχουν τοποθετηθεί εντός των ορίων δράσης του Μείζονα Σχηματισμού στον οποίο και ο ίδιος ανήκει. Το συγκεκριμένο έργο είναι συγχρόνως και αίτημα που έχει εκφραστεί από τις Ε.Ε.Ο.

β. Η εποπτεία των σχέσεων μεταξύ των μελών της κάθε μία από τις παραπάνω Ειδικές Επιστημονικές Ομάδες.

γ. Η σύνδεση μεταξύ των Ε.Ε.Ο. και της Στρατιωτικής Ιεραρχίας όσον αφορά θέματα που άπτονται του έργου της κάθε Ομάδας.

7. Εποπτεία σε ένα δεύτερο επίπεδο ασκεί ο εκάστοτε αρμόδιος για κάθε Μείζονα Σχηματισμό Στρατιωτικός Ψυχίατρος.

8. Κύριοι σκοποί μιας εποπτείας είναι:

α. να εξασφαλίζει ότι εξυπηρετούνται όσο το δυνατό καλύτερα τα συμφέροντα των πελατών

β. να εξασφαλίζει ότι θα επέλθει εκείνη η αλλαγή που θα βοηθήσει το πελάτη να αντιμετωπίζει επαρκώς το όποιο προσωπικό αίσθημα δυσφορίας και να δίνει λύση στα προβλήματά του

γ. να βοηθά τον εποπτευόμενο να αναπτύσσεται επαγγελματικά. (Caroll,1996).

9. Κύρια λειτουργία της εποπτείας είναι η εκπαίδευση και η αξιολόγηση των εποπτευομένων σύμφωνα με τις αξίες και τις νόρμες του κάθε επαγγέλματος, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από το Κώδικα Δεοντολογίας του κάθε Επαγγέλματος, και τα αντίστοιχα αποδεκτά από την επιστημονική κοινότητα ερευνητικά συμπεράσματα.

10. Στα πλαίσια της συγκεκριμένης εποπτείας

α. Πελάτες θεωρούνται οι Στρες οι οποίοι παραπέμπονται ή απευθύνονται στις Ε.Ε.Ο, οι Διοικήσεις των Μονάδων στις οποίες αυτοί ανήκουν και η Δκση του Σχηματισμού – Μείζονα Σχηματισμού στον οποίο ανήκουν με τη σειρά τους οι Μονάδες.

β. Επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο πελάτης θεωρείται ότι έχει επιτευχθεί όταν ο πελάτης υιοθετεί εκείνους τους τρόπους σκέψης και συμπεριφοράς, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίζει και να λύνει τα προβλήματά του, αυτενεργώντας ψυχολογικά, χωρίς να βιώνει ένα δυσβάσταχτο προσωπικό αίσθημα δυσφορίας. Η προσπάθεια για αλλαγή εναπόκειται στη προσωπική ευθύνη του πελάτη με ταυτόχρονη υποστήριξη αλλά και οριοθέτηση της ευθύνης των υπολοίπων εμπλεκόμενων (Ε.Ε.Ο., Δκση, οικογένεια).

γ. Όσον αφορά τους εποπτευόμενους η ανάπτυξή τους έρχεται ως αποτέλεσμα των συζητήσεων των περιστατικών που έχουν εντοπισθεί (συζήτηση για τις διαγνωστικές τεχνικές και τις τεχνικές παρέμβασης) καθώς και των ερωτημάτων που τους απασχολούν και τα οποία συνήθως αφορούν τη στάση και συμπεριφορά τους απέναντι στους πελάτες.

Κεντρικοί άξονες στην άσκηση της εποπτείας αποτελούν:

i) Ο σεβασμός στην εκπαιδευτικό υπόβαθρο και το ρόλο του καθενός στα πλαίσια του Θεσμού (ΠαΔ 4-46/97)

ii) Η οριοθέτηση των ευθυνών των μελών της Ομάδας προς τρίτους καθώς και του κάθε μέλους της Ομάδας έναντι των υπολοίπων μελών.

iii) Τήρηση του Κώδικα Δεοντολογίας καθώς σύμφωνα και με τη Πα-Δ 4-46/97 όσοι εμπλέκονται στο Θεσμό οφείλουν να ενεργούν σύμφωνα με τις αρχές της υπευθυνότητας, του σεβασμού της προσωπικότητας και της παροχής ουσιαστικής μέριμνας.

11. Οι προβληματισμοί που τίγονται παρακάτω και οι προτάσεις που διατυπώνονται απορρέουν από την εποπτεία του θεσμού, όπως αυτός εφαρμόζεται στα πλαίσια Μείζονος Σχηματισμού (Α΄ΣΣ) καθώς και Κέντρου Εκπαίδευσης Νεοσύλλεκτων (523ΤΠ – ΚΕΝ).

α. Όσον αφορά στο έμψυχο δυναμικό παρατηρείται:

(1) Περιορισμένη αριθμητικά και μη συνεχόμενη χρονικά στελέχωση των Ε.Ε.Ο. Παράλληλα οι μεταθέσεις των μελών των Ε.Ε.Ο. και η απορρέουσα αλλαγή της δομής κάθε Ομάδας φαίνεται να επηρεάζει τη

ποιότητα του προσφερόμενου έργου. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα εμφανές στη περίπτωση που στο μέλος της Ομάδας το οποίο μετατίθεται απομένουν λίγοι μήνες να υπηρετήσει ή/και στη περίπτωση που μετατίθεται σε παρόμοια θέση π.χ. από τη περιοδεύουσα Ομάδα του Δ'ΣΣ σε αυτή του Α'ΣΣ ή από το ΚΕΝ στο Κιλκίς στο ΚΕΝ που βρίσκεται στο Μαυροδένδρι. Προτείνεται η επιστημονική διερεύνηση των επιδράσεων των αλλαγών αυτών και συγχρόνως, ως ένα πρώτο μέτρο, προτείνεται τα μέλη των Ομάδων να μετατίθενται σε διαφορετική θέση από αυτή στην οποία είχαν τοποθετηθεί προηγουμένως.

(2) Οι ειδικότητες με τις οποίες στελεχώνονται οι Ομάδες έχουν διαφορετικό και συγχρόνως μη επαρκές εκπαιδευτικό υπόβαθρο. ή όσον αφορά τους ψυχολόγους μόνο με πτυχίο Φ.Π.Ψ. Παράλληλα αν και η ΠαΔ 4-46/97 ορίζει διαφορετικά καθήκοντα για τη κάθε ειδικότητα, στη πράξη, λόγω και της προαναφερόμενης συνθήκης, όλες οι ειδικότητες καλούνται να εκτελέσουν τα ίδια καθήκοντα. Το γεγονός αυτό καθιστά δυσχερές το έργο της Ομάδας, ιδιαίτερα όταν λείπει η ειδικότητα του ψυχολόγου, καθώς αυξάνεται το αίσθημα της ευθύνης για τις υπόλοιπες ειδικότητες και παράλληλα οι προσδοκίες των Δκσεων παραμένουν οι ίδιες. Επιπλέον η εκπαίδευση στο 414 ΣΝΕΝ όπως δομείται σήμερα δε φαίνεται να επαρκεί καθώς καλείται να καλύψει διαφορές οι οποίες προκύπτουν από διαφορετικές πολυετείς εκπαιδευτικές διαδικασίες. Προτείνεται η διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών κάθε ειδικότητας και η ανάλογη διαφοροποίηση στην εκπαίδευσή τους η οποία να ακολουθεί τις αρχές της βιωματικής μάθησης. Παράλληλα προτείνεται να εξετασθεί το ενδεχόμενο πρόσληψης και επαγγελματιών για τη στελέχωση των Ομάδων.

β. Όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή παρατηρείται ότι ορισμένες Ομάδες που εδρεύουν σε Μείζονες Σχηματισμούς δεν έχουν τη δυνατότητα, λόγω κτιριακής υποδομής, να στεγάζονται σε ειδικό χώρο – γραφείο, γεγονός το οποίο συνδέεται άμεσα με την υπαγωγή τους στα 1 ΕΓ, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται η αρχή του ψυχολογικού απορρήτου και να καθίσταται δυσχερής τόσο η οργάνωση του έργου τους όσο και η πρόσβαση σε αυτήν Στρτων η/και Στελεχών που θα το επιθυμούσαν. Προτείνεται η άμεση οργάνωση ειδικών χώρων – γραφείων για τις Ομάδες και η υπαγωγή τους σε αντίστοιχη υπηρεσία ψυχικής υγείας.

γ. Όσον αφορά το πλαίσιο λειτουργίας του Θεσμού, αν και υπάρχει σχεδόν κατά απόλυτη πλειοψηφία συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, προτείνεται η διερεύνηση των προσδοκιών τους και ο καθορισμός των ρόλων τους καθώς η καλή πίστη και συνεργασία κερδίζονται και δεν διατάσσονται. Προτείνεται επιπλέον η εφαρμογή προγράμματος Αγωγής σχετικά με τη ψυχική υγεία (αίτια ψυχικών παθήσεων – τρόποι προσέγγισης ατόμων που υποφέρουν ψυχικά) προς την Κοινότητα (Στράτευμα) καθώς φαίνεται να επικρατούν στερεότυπα τα οποία δεν αλλάζουν μόνο με την αλλαγή της ετικέτας. Προτείνεται παράλληλα η

αλλαγή του σχεδιαγράμματος και κατά συνέπεια και του περιεχομένου των διμηνιαίων αναφορών καθώς παρατηρούνται:

- (1). στην ενότητα της κατηγοριοποίησης των περιστατικών έλλειψη αναρμόνισης με τα εγκεκριμένα διαγνωστικά εγχειρίδια
- (2). στην ενότητα ενέργειες για τους ΑΧΙΦ επαναλαμβανόμενες στερεοτυπικές εκφράσεις
- (3). έλλειψη παροχής ανατροφοδότησης κυρίως από την Κεντρική Διοίκηση που είναι υπεύθυνη για το Θεσμό, κυρίως όσον αφορά τις ενότητες των ενεργειών και των προτάσεων. Προτείνεται επίσης η θεσμοθέτηση ενός δικτύου επικοινωνίας ανάμεσα στις Ομάδες ανά την Ελλάδα, ανάμεσα στις Ομάδες και τις κατά τόπους Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και ανάμεσα στις Ομάδες και το καινούριο φορέα που έχει δημιουργηθεί στη ΔΥΓ.
- (4). έλλειψη στατιστικής επεξεργασίας πέρα της ποσοστιαίας και των κατάλληλων ερευνών ώστε να μελετηθεί η αποτελεσματικότητα του έργου των Ομάδων σε όλες του τις διαστάσεις.

δ. Όσον αφορά τις διαγνωστικές μεθόδους και τις τεχνικές παρέμβασης προτείνεται η χορήγηση στις Ομάδες των απαραίτητων εγκεκριμένων ψυχοδιαγνωστικών εργαλείων και η εκπαίδευσή τους σε αυτά καθώς και σε τεχνικές παρέμβασης στη κρίση σε συνεργασία και με εξωτερικές δομές όπως Πανεπιστημιακά Τμήματα Ψυχολογίας - υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Ειδική εκπαίδευση απαιτείται άλλωστε όταν παρέχονται εξειδικευμένες μορφές συμβουλευτικής υποστήριξης όπως είναι η τηλεφωνική γραμμή.

ε. Όσον αφορά την εποπτεία που προσφέρουν οι Μ.Υ. Ψυχολόγοι προτείνεται η ανάλογη εκπαίδευσή τους σε αυτό το ρόλο και η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εποπτείας και των προσδοκιών που έχουν οι Ομάδες από αυτήν. Πρωθύστερο όμως και απαραίτητο συγχρόνως στάδιο είναι η θεσμοθέτηση του πλαισίου λειτουργίας και του ρόλου των Μ.Υ. η οποία θα προκύψει από τις απαντήσεις που θα δοθούν στα ζητήματα που τίγονται σε ανάλογο υπόμνημα που έχει κατατεθεί. Χρειάζεται να σημειωθεί πως η απόλυτη σχεδόν πλειοψηφία των Μ.Υ, Ψυχολόγων όπως και των μελών των Ομάδων, ιδιαίτερα όταν κάποια από τα μέλη της πλησιάζουν το τέλος της θητείας τους, εμφανίζουν συμπτώματα του συνδρόμου της επαγγελματικής εξουθένωσης.

Ελπίζω μετά το τέλος της ομιλίας να συμμαρρίζετε τους προβληματισμούς μου και θέλω να πιστεύω πως με τον κατάλληλο σχεδιασμό και με εποικοδομητική συνεργασία μπορεί ο Θεσμός της Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας να στηρίζει το Στρατό Ξηράς στο δύσκολο έργο που η χώρα τον καλεί να επιτελέσει.